

Pesachim Sources 19

רש"י שמות פרשת בא פרק יב פסוק יט

(יט) לא ימצא בבתיכם - מנין לגבולין, ^מ תלמוד לומר (להלן יג ז) בכל גבולך. מה תלמוד לומר בבתיכם, מה ביתך ברשותך אף גבולך שברשותך, יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות:

בעל המאור מסכת פסחים דף ב עמוד א

האי תנא מהדר אהתירא ונסיב קרא לאיסורא משום שנאמר לך לך תרי זימני. פי' דכיון דאי לא כתיב לא ימצא משמע היתרא דחמץ של אחרי' אפי' דקביל עליה אחריות מדכתיב לא יראה לך כדאמרין יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי ופרישנא בגמרא דקביל עליה אחריות ואילו היה זה מותר כ"ש חמץ דנכרי שכבשתו תדע דהא במסקנא קי"ל חמץ של אחרים דקביל עליה אחריות לאיסורא דנכרי שכבשתו להיתרא אלמא שזה חמור וזה קל וא"צ לומר דנכרי שלא כבשתו שהכל היה במשמע היתר מדכתיב לך הלכך זה ששינה עליו הכתוב ואמר לך לך תרי זימני אם לא כתיב לא ימצא הוה אמינא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אפי' חמץ של אחרי' לאיסורא בין שכבשתו בין שלא כבשתו לא שנא קביל עליה אחריות כו' השתא דכתיב לא ימצא דגלי לן איסורא דבל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרים כדקביל עליה אחריות ועליו נאמר לא ימצא כלומר שזה הוא מצוי בידך שאתה חייב באחריותו מכלל דלך לך לאו לאיסורא דרשינן להו במיעוט אחר מיעוט שאלמלא כן לא הוצרך לומר לא ימצא הלכך דרשי' להו להיתרא חד למישרא נכרי שלא כבשתו וחד למישרא נכרי שכבשתו ואף על גב דבעלמא לא מפלגינן בנכרי בין שכבשתו בין שלא כבשתו כדדרשינן בעלמא דגנך ולא דגן נכרי ל"ש הכי ולא שנא הכי אבל הכא איצטריך מאחר דגלי רחמנא איסורא בפקדונות מן הנכרים בדקביל עליה אחריות סד"א ליהו נכרי שכבשתו דלא קביל עליה אחריות כנכרי דקביל עליה אחריות להכי איצטריך לך לך תרי זימני למישרא בין שכבשתו בין שלא כבשתו וכיון דאיסורא דלא ימצא גלי אהיתרא דלך לך תרי זימני מש"ה נסיב ליה תלמודא דלא ימצא להיתרא והיכא שיחד לו בית אף על גב דקביל עליה אחריות אין זקוק לבער משום דכתיב לא ימצא בבתיכם מי שמצוי בידך יצא זה שאינו מצוי בידך וקמ"ל שאע"פ שהוא בבתיכם כיון שאינו מצוי בידך אין זקוק לבער והיכא אסיקנא בגמרא וכן הלכתא אף על פי שלא כתבה הרי"ף ז"ל ואף על פי שנאמר איסור בבתיכם ונאמר היתר בגבולין הא ילפינן שאור שאור לג"ש ליתן את האמור של זה בזה ואת של זה בזה ואורחיה דקרא הוא לכתוב את החמור בחמור ואת הקל בקל וכי ההיא דדרשינן בעלמא בגלוח שיש בו השחתה שנא' בכהנים לא יגלחו ובישראל נאמר לא תשחית ודרשינן פאת פאת לג"ש ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה.

רש"י מסכת פסחים דף ו עמוד א

שם חמצו של נכרי עושה לו מחיצה י"ט משום הכירא (ב"ת האחרונות ליתנייהו ברי"ף ורא"ש והוא מוכרח לדעת האחרים פי' שבר"ן ולהה"מ שאביאם) ובר"ן וא"פ כו' וסגי בהכי אף על גב דקביל עליה אחריות כו' והה"מ בפ"ד הביא בשם העיטור והרמב"ן דבלק"ע אחריות לא בעינן מחיצה י' כו' והכא מיירי דוקא בקע"א ע"ש. ולכאורה יפלא דלפ"ז איך יתפרנס הסיפא ואם של הקדש הוא א"צ כו' דכיון דקביל עליו אחריות למה יגרע מש"א לעבור עליו משום ב"י וב"י ונלע"ד דשל גבוה לעולם א"ע אף בקע"א לשיטה זו דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא עי' חולין (קלט) והוה כקבל אחריות על חמצו של גבוה ברשות גבוה וסמוכין לזה (מב"ק עו) הגונב הקדש מבית בעלים פטור וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש הרי דאף שעומד בבית בעלים מ"מ נקרא בית הקדש (ובזה נדחית ראיית הר"י שבהרא"ש סי' ד' כפי מה שבארתי בחדושי דראייתו מהא דק"ל בית הקדש ה"ה דנקרא בית המפקיד אף על פי שהוא ברשות הנפקד והוא כעין שפי' בו הש"א בתשו' פ"ג דשאני גבוה כדאמרן) ונ"ל עוד ראייה מלעיל דקאמר יכול כו' ולקבל פקדונות מן הנכרי כו' דשביק לבר זוגיה דאתחיל ברישא אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה (וכבר הרגיש בזה התומים סימן ס"ו סקע"א) אלא ודאי דהקדש באמת מותר כנ"ל נכון בעז"ה. שוב ראיתי בירושלמי בפ' כ"ש ה"ב וז"ל א"ת תני לא יראה לך כו' אבל את רואה את לגבוה וא"ת תני אפילו לגבוה כו' תפתר בקדשים שחייב באחריותן כר"ש ע"כ. ואולי י"ל דדוקא לר"ש דס"ל בכה"כ דבר הגורם לממון כמ"ד וא"כ הוי כדידיה ממש לכן אפילו הוא בבית אחר עובר עליו. אבל לרבנן דדוקא גבי חמץ גלי לן קרא כדלעיל י"ל דאינו אלא כשהוא בביתו (ובט"ז סי' ת"מ סק"ד כתב ג"כ לחלק בין ר"ש לרבנן ולהיפך ע"ש) ולפמש"כ ל"ד הש"א בר"ס ע"ח שכתב בשיטת העיטור והרמב"ן דאע"ג דרבי רחמנא לעבור על ב"י על חמץ של נכרי ושל גבוה בקע"א

קובץ שעורים פסחים אות יז

(ז) [דף ו ע"א] אלא למ"ד כממון דמי לא ימצא למה לי איצטריך סד"א הואיל וכי איתיה הדר בעיניה לאו ברשותיה קאי קמ"ל. וכי אמר ר"ש, היכא דאינו בעין וכו' דהא גרם לו להתחייב ממון - רש"י - והקשה בקצות החשן דבשילהי סנהדרין

גבי עיר הנדחת קאמר דקדשים שחייב באחריותן מיקרי שללה לר"ש אף דאיתנייהו בעינייהו, וכן יש להקשות מירושלמי, דמבואר שם גבי קדשים שחייב באחריותן, לענין בל יראה תלוי בפלוגתא דר"ש ורבנן, וקשה דהא באיתא בעיניה לא קאמר ר"ש, ועוד מקשין על הירושלמי, דהא לענין בל יראה גם רבנן מודו מקרא יתירא, והנה בגדר חיוב אחריות לענין בל יראה, ישנן שיטות חלוקות אי בעינן דוקא חיוב אונסין או להיפוך דסגי גם בחיוב פשיעה גרידא, ושיטה שלישית דצריך שיתחייב בגניבה ואבידה, ושיטה זו צ"ב דכיון דסגי במקצת אחריות ואין צריך לחיוב אונסין אמאי לא תיסגי בחיוב פשיעה, והרמב"ם כ' דקרקעות ועבדים דנתמעטו מחיובי שומרין מ"מ אם פשע בהן חייב דפושע ה"ה כמזיק, וצריך ביאור, דהא חיוב פשיעה אינו אלא בשומרין וכיון דקרקעות נתמעטו מחיובי שומרין ממילא לית בהו גם חיוב פשיעה, והנה בשואל דחייב באונסין, נראה פשוט דאין הכונה שהאונס היא המעשה המחייבתו דהא אנוס רחמנא פטריה אלא דבלקיחת החפץ נתחייב באחריותו כמו גזלן, והאונס אינו פוטרו כמו בשאר שומרין דהאונס פוטרו, ואפילו למ"ד כתובות ל"ד דשואל משעת אונס מתחייב, היינו דזמן חלות החיוב הוא משעת אונס, אבל המעשה המחייבתו לכו"ע היא לקיחת החפץ, אמנם בחיוב פשיעה אפשר לומר דהפשיעה בעצמה היא המעשה המחייבתו שהיה חייב לשמור ולא שמר, ובקרקעות אף דנתמעטו מדיני שומרין מ"מ כיון דקיבל עליו לשומרן הוי כמו כל פועל דכל כמה דלא ביה צריך לעשות מלאכתו, וזוהי כונת הרמב"ם, שהפושע כמזיק, היינו דכמו דבמזיק מעשה ההיזק היא המחייבתו כן הוא בפשיעה דאינו מטעם חיוב אחריות על החפץ, ולא נתמעטו קרקעות אלא מחיוב אחריות, וזהו טעם הסוברין דלא סגי בחיוב פשיעה לענין בל יראה, דלא רבי רחמנא לבל יראה אלא היכא דאחריות החפץ עליו, ולא שייך לומר שהחפץ באחריותו אם יפשע, כמו דלא שייך לומר דהוי באחריותו אם יזיק את החפץ, וז"ל המאירי בסוגיין ועיקר הדברים שבשמירת חנם ודאי פטור שחיוב פשיעה כעין היזק היא ואין חיובו מתורת שמירה גמורה עכ"ל (ולפי"ז היה נראה, דבש"ח כו"ע מודו דחיובו הוא משעת פשיעה ולא משעת משיכה) ובש"ש דחייב בגו"א יש לחקור אם חיובו הוא מפני שלא שמר כמו ש"ח בפשיעה, או דהוא מטעם חיוב אחריות כמו שואל, ומדברי הרמב"ם מוכח דהוי מטעם אחריות ומשו"ה פטור בקרקעות. וכן מוכרח לדעת הסוברין דחייב על גניבה באונס גמור, והסוברין דלחיוב בל יראה צריך דוקא חיוב אונסין, אפשר לומר בטעמים, דגם חיוב גניבה אינו מטעם אחריות אלא מפני שלא שמר מגניבה כמו ש"ח בפשיעה (ואם בשואל לבד חיוב אחריות יש ג"כ חיוב פשיעה, כמו בש"ח, מוכח ברש"י - ב"מ פ"א - דשואל אין עליו חיוב לשמור כלל רק חיוב אחריות גרידא, כמו בגזלן, ומשו"ה בהשאלני ואשאלך אינה שאילה בבעלים דאינו עמו במלאכתו עיין שם אבל אין דעת הראשונים כן, ומה"ט כתבו בתוס' - כתובות ל"ד - דלמ"ד שואל משעת אונס מתחייב חיובו הוא משעת הפשיעה שגרמה להאונס, וכן מוכח מהרמב"ם דגם בשואל קרקע חייב בפשיעה, ואי נימא דבשואל לעולם אין חיובו אלא מטעם אחריות היה פטור בקרקע). והנה גזלן ושומר יכולין לומר באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, ולא הוי כפורע חובו באיסוה"נ דאסור, והטעם, דחיוב אחריות הוא רק אם נאבד החפץ, וכשמחזיר חפץ בעין אין זה פריעת חוב. אמנם נראה דבאומר הרי עלי לגבוה והפריש לנדרו ואח"כ נאסר החפץ בהנאה כגון שנעשה חמץ בפסח, צריך להפריש אחר ואסור לפרוע באיסוה"נ, דזה הוי פריעת חוב ממש דצריך לשלם נדרו, וכשנאבד הדבר שהפריש צריך להפריש אחר, לא מטעם חיוב אחריות אלא מפני שעדיין לא שילם נדרו, ובזה יתבאר דברי הירושלמי דבקדשים שחייב באחריותן לא רבי קרא לענין בל יראה, דדוקא היכא דחייב מפני אחריות על החפץ גלי קרא דלא ימצא וזה לרבנן דר"ש, אבל לר"ש אדרבא בכה"ג אלים טפי, כיון שיש לו השתמשות בהחפץ לפרוע בו חובו שנתחייב על ידי נדרו מיקרי בעלים על החפץ אפילו איתא בעיניה, משא"כ בשומר אין לומר שהוא בעל החפץ מפני שמשמש בו לפרוע חובו, זה אינו, דחזרת החפץ בעין אין זה פריעת חוב, אלא דכל זמן שהחפץ בעין לא שייך בזה חיוב אחריות, דהאחריות הוא רק אם יאבד החפץ דמה"ט מותר לומר באיסוה"נ הש"ל, ומשו"ה מודה ר"ש דכל כמה דאיתיה בעיניה לא מיקרי בעלים על החפץ.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נו עמוד א

משנה. אלו דברים שאין להם אונאה: העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות, אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה. שומר חנם אינו נשבע, ונושא שכר אינו משלם. רבי שמעון אומר קדשים שהוא חייב באחריותן - יש להן אונאה, ושאינו חייב באחריותן - אין להן אונאה. רבי יהודה אומר: אף המוכר ספר תורה, בהמה, ומרגלית - אין להם אונאה. אמרו לו: לא אמרו אלא את אלו.

גמרא. מנהי מילי? דתנו רבנן: וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך - דבר הנקנה מיד ליד, יצאו קרקעות שאינן מטלטלים, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ממכר - שגופו מכור וגופו קנוי, יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי, ואינן עומדין אלא לראיה שבהם. מכאן אמרו: המוכר שטרותיו לבשם - יש להם אונאה. - פשיטא! - לאפוקי מדרב כהנא, דאמר: אין אונאה לפרוטות. קא משמע לך: יש אונאה לפרוטות. הקדשות - אמר קרא אחיו - אחיו ולא הקדש. - מתקיף לה רבה בר ממי: כל היכא דכתיב ידו ידו ממש הוא? אלא מעתה דכתיב ויקח את כל ארצו מידו הכי נמי דכל ארעא בידיה הוה נקיט לה? אלא - מרשותו, הכא נמי - מרשותו. וכל היכא דכתיב ידו לאו ידו ממש הוא? והתניא: אם המצא תמצא בידו, אין לי אלא ידו, גגו חצירו וקרפיו מנין? תלמוד לומר: אם המצא תמצא מכל מקום. טעמא דכתב רחמנא אם המצא תמצא, הא לאו הכי - הוה אמינא: כל היכא דכתב ידו - ידו ממש הוא.

ותו, תניא: ונתן בידה אין לי אלא ידה, גגה חצירה וקרפופה מנין? תלמוד לומר: ונתן מכל מקום. טעמא דכתב רחמנא ונתן, הא לאו הכי - הוה אמינא כל היכא דכתב ידו - ידו ממש? אלא: כל ידו - ידו ממש הוא, ושאיני התם דליכא למימר הכי, אלא ברשותו.

בעי רבי זירא: שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה? ממכר אמר רחמנא - אבל לא שכירות, או דלמא לא שנא? - אמר ליה אביי: מי כתיב ממכר לעולם? ממכר סתמא כתיב, והאי נמי ביומיה מכירה היא. - בעי רבא: חטין וזרען בקרקע, מהו? יש להם אונאה או אין להם אונאה? כמאן דשדיין בכדא דמיין - ויש להם אונאה, או דלמא בטלינהו על גב ארעא? היכי דמי? אילימא דאמר איהו: שדאי בה שיתא, ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה אלא חמשה - והאמר רבא: כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין - אפילו פחות מכדי אונאה, חוזר. אלא דאמר איהו: שדאי בה כדאבעי לה, ואיגלאי מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה, יש להם אונאה או אין להם אונאה? כמאן דשדי בכדא דמיין ויש להם אונאה, או דלמא בטלינהו אגב ארעא? נשבעין עליהן, או אין נשבעין עליהן? כמאן דשדיין בכדא דמיין ונשבעין עליהן, או דלמא בטלינהו אגב ארעא ואין נשבעין עליהן? - עומר מתירן, או אין עומר מתירן? היכי דמי? אי דאשרוש - תנינא, אי דלא אשרוש - תנינא. דתנן: אם השרישו קודם לעומר - עומר מתירן, ואם לאו - אסורין עד שיבא עומר הבא. - לא צריכא, דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר, ואתא ליה עומר וחליף עילויהו, ולא אשרוש קודם לעומר.

רש"י מסכת בבא מציעא דף נו עמוד א

וההקדשות - גזבר המוכר הקדש, או המוכר עולתו שנפל בו מום

רמב"ם הלכות מכירה פרק יג הלכה ז - ח

הלכה ז

העכו"ם אין לו הוניה שנאמר איש את אחיו, ועכו"ם שהונה את ישראל מחזיר הוניה בדין שלנו, לא יהיה זה חמור מישראל.

הלכה ח

אלו דברים שאין להם הוניה, ד הקרקעות והעבדים והשטרות וההקדשות, אפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף אין בהן הוניה, שנאמר או קנה מיד עמיתך, דבר הנקנה מיד ליד, יצאו הקרקעות ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, ויצאו שטרות שאין גופן קנוי אלא לראיה שבהן, עמיתך ולא הקדש.

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ה עמוד ב

נאמר שאור בבתים. פירש הרא"ה ז"ל בשם רבו ז"ל דכיון דכתיבא גזירה שוה הרי הוא כאילו כתיבי תרווייהו בבתים ובגבולין ואפי' בגבולין עובר בשניהם וכיון שכן תו לא שרי טמון בגבולין כי היכי דלא שרינן בבתים, ואחרים פירשו דלא אהני גזירה שוה אלא ליתן קולא דגבולין בבתים למישרי של אחרים ושל גבוה בלא אחריות וליתן חומרא דבתים בגבולין למיסר באחריות, אבל ליכא בגבולין אלא לאו דלא יראה בלחוד ומינה דשרינן טמון. +א"ה, לפנינו בגמ' תניא בהדיא דבגבולין עובר משום בל יטמין. +

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ד הלכה ב

הא למדת שחמץ של ישראל אם הניחו ברשותו אפילו טמון ואפילו בעיר אחרת ואפילו מופקד ביד גוים הרי זה עובר משום לא יראה ולא ימצא, וחמץ של הקדש או של גוי שהיה אצל ישראל אפילו היה עמו בבית הרי זה מותר מפני שאינו שלו, ואפילו היה של גר א תושב שיד ישראל שולטת עליו ב אין כופין אותו להוציא החמץ מרשותו בפסח, אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של גוי שמא יבוא להסתפק ממנו, אבל של הקדש אינו צריך מפני שהכל פורשין מן ההקדש כדי שלא יבואו לידי מעילה.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה ר

והמצוה המאיתים היא שהזהירנו שלא יראה חמץ בכל גבולנו כל השבעה ימים והוא אמרו (ס"פ בא) ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך. ואין אלו שני לאוין בשני ענינים אבל הם בענין אחד. ובבאור אמרו (ביצה ז ב) פתח הכתוב בחמץ וסיים בשאור לומר לך היינו חמץ היינו שאור. כלומר אין הפרש בין החמץ עצמו ובין הדבר המחמץ. ומי שעבר והניח חמץ ברשותו אינו חייב מלקות אלא אם לקח חמץ בפסח וקנאו שיהיה עושה מעשה. ולשון התוספתא (מכות פ"ד ה"ה) המשיר חמץ בפסח והמקיים כלאים בכרם אינו לוקה:

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רא

והמצוה הר"א היא שהזהירנו מהמצא חמץ ברשותנו ואפילו לא יהיה נראה או היה פקדון. והוא אמרו (בא יב) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. וזה גם כן לוקין עליו בתנאי שיהיה שם מעשה כמו שזכרנו (מ' ר) לפי השרשים שהניחו במסל' שבועות (כא א). ובבאור אמרו במקומות רבים (פס' ה ב, כא א, כז ב, כט ב, מח א, צה א) עובר בבל יראה ובל ימצא. ובתחלת מס' פסחים (ד - יד) התבארו משפטי שתי מצות אלו. ושם התבארו הענינים שהזהיר מהם באמרו (ס"פ בא) לא יראה בכל גבולך והענינים שהזהיר מהם באמרו שאור לא ימצא בבתיכם. ושם (ה ב) התבאר כי ילמד כל לאו מן האחר זולת ענין מה שהיה מורה עליו, ושהמקיים חמץ בפסח עובר בשני לאוין על בל יראה ובל ימצא:

כסף משנה הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ג

[ג] אינו לוקה וכו'. כתב רא"ם ויש לתמוה דהא בשורש ט' נראה שאין לוקין וכו'. ובאמת כי ליישב זה היה אפשר לפרש דאינו לוקה אלא אחת אף על פי שהזכיר שני הלאוין וכן היה אפשר לפרש הסמ"ג כי אף על פי שהוסיף ללקות עליהם היינו לפי שהתחיל אינו עובר ולא התחיל אינו לוקה אבל מ"מ אכתי קשיא היאך מנאן בשני לאוין. והנראה בעיני דלא יראה לא משמע אלא כשהוא נראה לעינים דוקא וכן משמע בספר המצות מצוה ר' ומצוה ר"א. ומ"ש בפ"ד עובר משום בל יראה ובל ימצא לאו למימרא דבכל אחד מהנזכרים לעיל עובר בשניהם אלא היכא דשייכי תרוייהו עובר בשניהם דכל היכא דעבר על לא יראה עבר נמי על לא ימצא אבל בטמון לא עבר אלא על לא ימצא. וע"ד זה יש לפרש גם הברייתא השנויה בפ"ק דפסחים (דף ה'): שממנה למד הרמב"ם דינים הללו הנזכרים בפ"ד:

רש"י מסכת פסחים דף כא עמוד א

ואי תנא ח'יה - הוה אמינא היא עדיפא, משום דאי משיירא - מצנעא לה, ולא עבר עליה בבל יראה.